

Výskyt a šíření HIV/AIDS v ČR v roce 2023

The prevalence and spread of HIV/AIDS in the Czech Republic in 2023

Marek Malý, Vratislav Němeček, Hana Zákoucká

Souhrn • Summary

Česká republika zůstává zemí s nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci Evropy. V roce 2023 zde bylo na základě 1,8 mil. provedených vyšetření nově zjištěno 253 případů infekce HIV, z toho 121 u občanů ČR a 132 (52,2%) cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem. V relativním vyjádření představuje uvedený počet výskyt 2,33 případu na 100 000 obyvatel. Pětina nových pacientů (52, tj. 20,6 %) o své HIV pozitivitě již věděla; jejich diagnóza byla stanovena dříve v zahraničí. Počty a struktura nově evidovaných případů jsou ovlivněny válečným konfliktem na Ukrajině. Onemocnění AIDS bylo nově diagnostikováno u 56 HIV pozitivních osob, u 86,1 % z nich byla diagnóza AIDS stanovena bezprostředně po záchytu HIV.

Za celou dobu sledování až do konce roku 2023 bylo v ČR registrováno celkem 4619 HIV pozitivních případů, u 884 (19,1%) z nich se rozvinulo onemocnění AIDS. Z nemocných s AIDS zemřelo 399 osob (45,1 %), dalších 216 osob s infekcí HIV zemřelo z jiné příčiny ve stádiu asymptomatickém či symptomatickém non-AIDS.

Hlavním zdrojem infekce HIV v ČR je stále sexuální přenos, zejména mezi muži majícími sex s muži. V roce 2023 bylo nově zjištěno 135 HIV pozitivních mužů majících sex s muži (53,4 % nových případů), čtyři z nich byli zároveň injekčními uživateli drog. Heterosexuální přenos infekce HIV byl zaznamenán u 85 osob (33,6%) a přenos prostřednictvím injekčního užívání drog u 12 (4,7 %) osob. Nově zjištěných žen bylo 40 (15,8 %).

Kromě běžně sledované skupiny občanů ČR a cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem bylo v roce 2023 nově evidováno 149 HIV pozitivních uprchlíků z Ukrajiny, z nichž 64,4% vědělo o své HIV pozitivitě a již dříve se léčilo. Celkový počet případů u občanů ČR, rezidentů a uprchlíků v roce 2023 byl 402.

In European perspective, the Czech Republic remains the country with a low level of HIV/AIDS infection. In 2023, based on 1.8 million tests performed, 253 new cases of HIV infection were detected in the Czech Republic, of which 121 were in Czech citizens and 132 (52.2%) in foreigners with long-term or permanent residence. In relative terms, this number represents an incidence of 2.33 cases per 100 000 population. One fifth of the new patients (52, i.e. 20.6%) already knew they were HIV positive; their diagnosis had been made abroad. The number and structure of newly registered cases are influenced by the war conflict in Ukraine. AIDS was newly diagnosed in 56 HIV-positive persons, 86.1% of whom were diagnosed with AIDS immediately after HIV detection.

Over the entire monitoring period until the end of 2023, a total of 4,619 HIV-positive cases were registered in the country, of whom 884 (19.1%) developed AIDS. Of the AIDS patients, 399 persons (45.1%) died, and another 216 persons with HIV infection died of other causes in the asymptomatic or symptomatic non-AIDS stage.

The main source of HIV infection in the country is still sexual transmission, especially between men who have sex with men. In 2023, 135 HIV-positive men having sex with men were newly identified (53.4% of the new cases), four of whom were also injecting drug users. Heterosexual transmission of HIV infection was recorded in 85 persons (33.6%) and transmission through injection drug use in 12 (4.7%) persons. There were 40 (15.8%) newly diagnosed women.

In addition to the routinely monitored group of Czech citizens and foreigners with long-term or permanent residence, 149 HIV-positive refugees from Ukraine were registered in 2023, 64.4% of whom were aware of their HIV positivity, and had received treatment before. The total number of cases among Czech citizens, residents and refugees in 2023 was 402.

Zprávy CEM (SZÚ, Praha) 2024; 33(8): 266–281

Klíčová slova: HIV, AIDS, surveillance, pohlavně přenosné nákazy

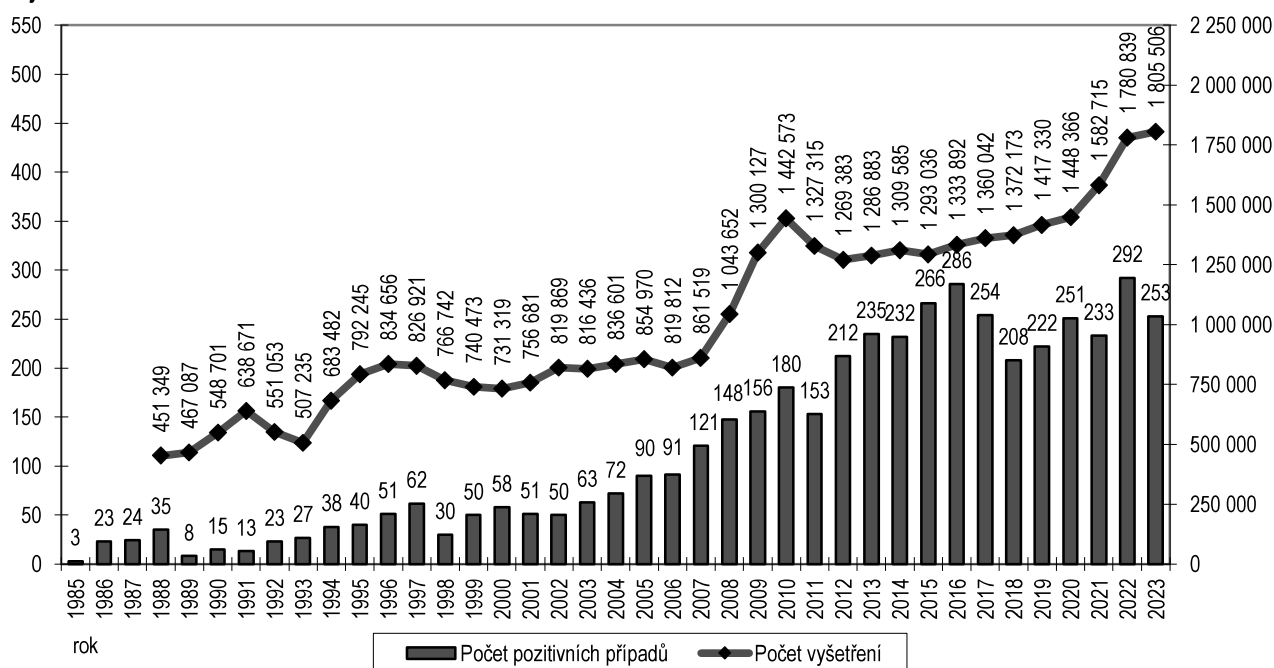
Keywords: HIV, AIDS, surveillance, sexually transmitted diseases

V České republice jsou v rámci systému surveillance HIV/AIDS dlouhodobě sledovány údaje o občanech ČR a rezidentech (tj. osobách jiné než české národnosti, které mají v ČR dlouhodobý pobyt na základě víz nad 90 dní či povolení k trvalému pobytu). Od roku 2022 přibýly údaje o uprchlících z Ukrajiny, které jsou sledovány odděleně. Počty a struktura nově evidovaných případů byly v posledních letech ovlivněny nejdříve pandemií covid-19 (především v roce 2020 v souvislosti s uzavřením hranic, méně v roce 2021) a poté ještě výrazněji válečným konfliktem na Ukrajině (v letech 2022 i 2023). V důsledku těchto událostí se kromě uprchlíků do zdravotní péče v ČR kvůli zajištění kontinuity léčby HIV infekce nově přihlásili rezidenti, kteří vědí o své HIV pozitivitě, pobývají zde dlouhodobě, ale léčili se dosud v zahraničí. V poslední době ale rostou i počty nově zachycených uprchlíků i rezidentů (zejména Ukrajinců), kteří dosud o své HIV pozitivitě nevěděli.

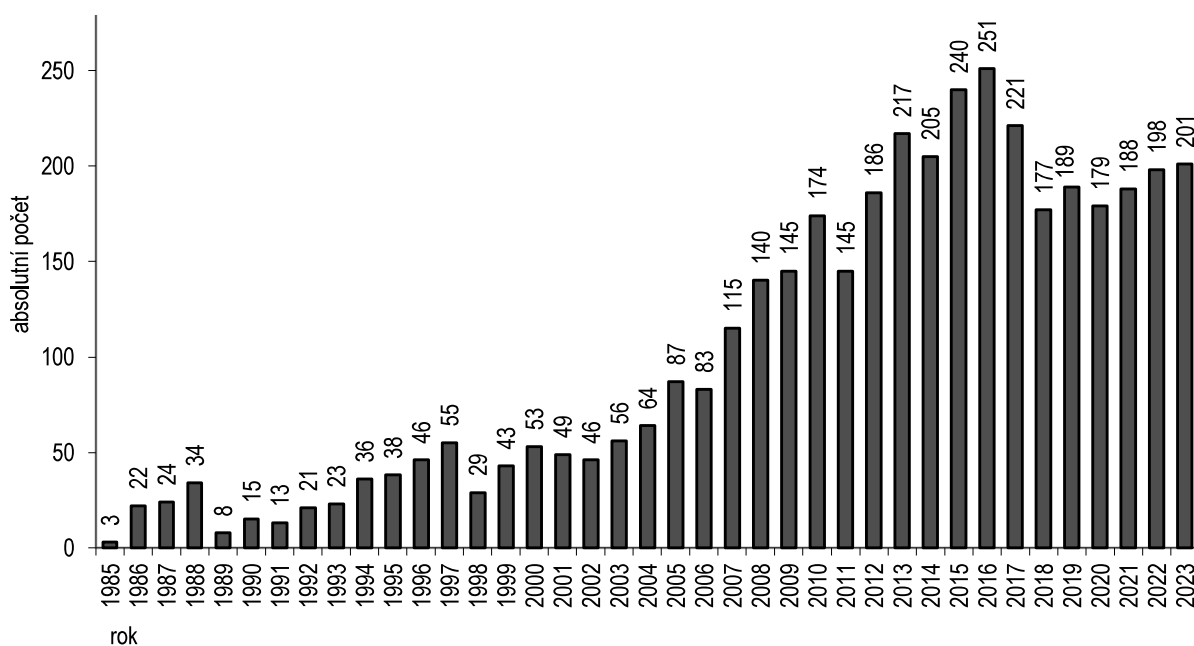
V roce 2023 bylo v České republice v rámci systému surveillance celkově provedeno a ohlášeno 1,8 mil. vyšetření na přítomnost infekce HIV. Od roku 2016 počet vyšetření rostl, v posledních dvou letech byl zhruba na stejné úrovni (graf 1).

V Národní referenční laboratoři pro HIV/AIDS bylo v roce

Graf 1: Počet vyšetření a počet HIV+ v České republice v jednotlivých letech (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

Graf 2: Nové případy infekce HIV v České republice bez osob dříve diagnostikovaných v zahraničí (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

Tabulka 1: Nové případy infekce HIV a onemocnění AIDS v České republice (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za rok 2023.

Důvod vyšetření	Celkem vyšetřeno	nové případy		Způsob přenosu u HIV+								
		HIV+	AIDS	HO	ID	IH	HF	TR	HT	MD	NO	NE
OSOBY VE ZVÝŠENÉM RIZIKU HIV	8 187	9	0	0	4	1	0	0	2	0	0	2
Hemofilici	198	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Příjemci krve a krevních přípravků	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Homo/bisexuálové	111	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Injekční uživatelé drog	1 719	3	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0
Osoby často v zahraničí	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Promiskuitní osoby	1 793	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osoby provozující prostituci	2 266	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nápravná zařízení	2 056	6	0	0	2	0	0	0	2	0	0	2
KONTAKTY POZITIVNÍCH PŘÍPADŮ	89	21	1	8	0	1	0	0	12	0	0	0
Homosexuální	10	8	0	7	0	1	0	0	0	0	0	0
Heterosexuální	15	13	1	1	0	0	0	0	12	0	0	0
Rodinné	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jiné	58	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KLINICKÉ PŘÍPADY	123 377	100	41	44	5	1	0	1	41	0	1	7
Dermatovenerologičtí pacienti	11 200	15	1	8	0	1	0	0	6	0	0	0
Psychiatři pacienti	1 465	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Dialyzovaní pacienti	5 905	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
TBC pacienti	245	3	3	0	0	0	0	0	2	0	0	1
Pacienti s nádorovým onemocněním	5 616	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Různé klinické diagnózy	98 946	80	36	36	3	0	0	1	33	0	1	6
PREVENTIVNÍ VYŠETŘENÍ	79 076	17	1	7	2	0	0	0	7	0	0	1
Zdravotničtí pracovníci	4 075	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní prevence	48 331	11	1	6	0	0	0	0	4	0	0	1
Předoperační vyšetření	26 392	6	0	1	2	0	0	0	3	0	0	0
Epidemiologická surveillance	278	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VYŠETŘENÍ NA VLASTNÍ ŽÁDOST	25 778	100	11	70	1	1	0	0	20	0	0	8
Pod jménem	8 733	62	9	38	1	0	0	0	15	0	0	8
Anonymní	17 045	38	2	32	0	1	0	0	5	0	0	0
VYŠETŘENÍ PRO MEZINÁRODNÍ CERTIFIKÁT	1 188	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DÁRCI KRVE, BUNĚK, TKÁNÍ A ORGÁNŮ	1 419 005	3	1	2	0	0	0	0	0	0	0	1
Dárci krve	1 406 934	3	1	2	0	0	0	0	0	0	0	1
z toho dárci krve - primodárci	73 127	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Dárci buněk, tkání a orgánů	12 071	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TĚHOTNÉ ŽENY	83 482	3	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0
RŮZNÉ MATERIÁLY	65 324	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CELKEM	1 805 506	253	56	131	12	4	0	1	85	0	1	19

Způsob přenosu:

HO	homosexuální / bisexuální	ID	injekční uživatelé drog
IH	injekční uživatelé drog + homo/bisex.	HF	hemofilici
TR	příjemci krve a krevních přípravků	HT	heterosexuální
MD	z matky na dítě	NO	nozokomiální
NE	nezjištěný / jiný		

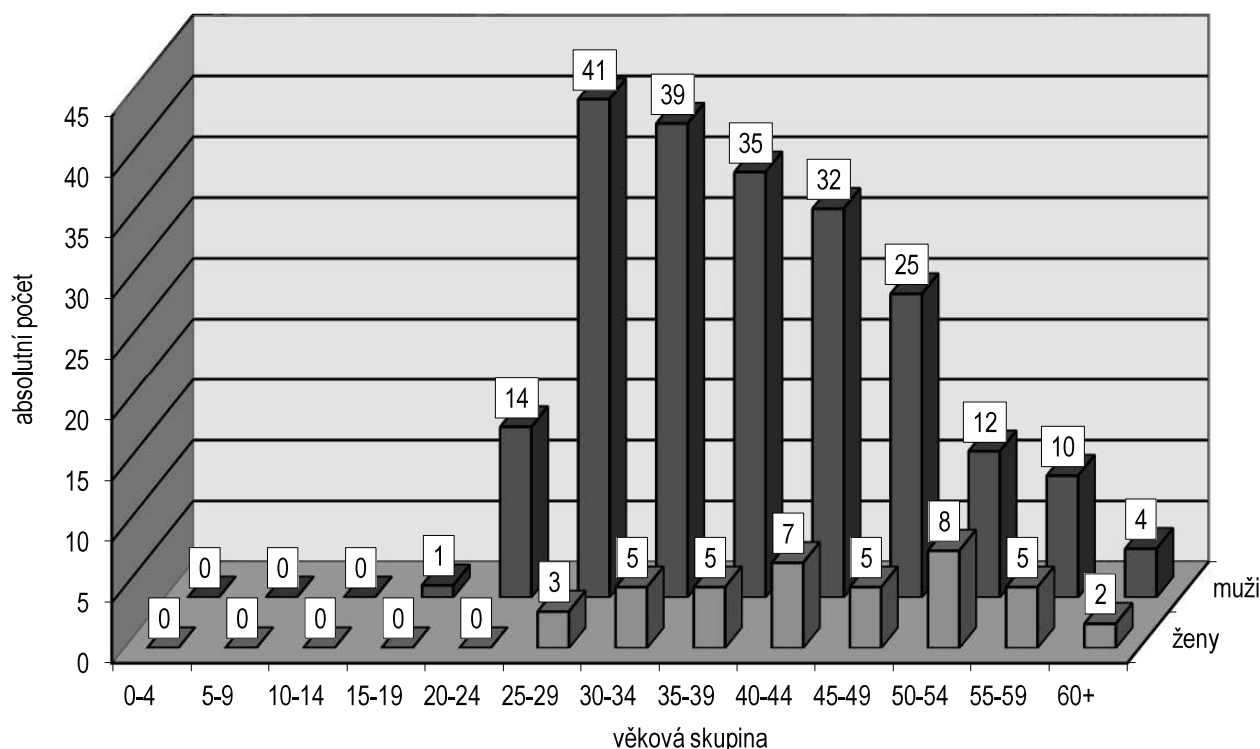
2023 **nově evidováno 253 případů infekce HIV** u občanů České republiky a rezidentů. Počty nově diagnostikovaných případů od roku 2003 setrvale stoupaly z úrovně

kolem 50 případů ročně a dosáhly hodnoty 286 v roce 2016. Poté nejprve v následujících dvou letech výrazně klesly na 208 v roce 2018, ale pak opět rostly až na 292

Tabulka 2: Rozložení nových případů HIV v České republice podle způsobu přenosu a pohlaví (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za rok 2023.

způsob přenosu	muži		ženy		celkem	
homosexuální/bisexuální	131	51,8 %	0	0,0 %	131	51,8 %
heterosexuální	51	20,2 %	34	13,4 %	85	33,6 %
injekční užívání drog (IUD)	9	3,6 %	3	1,2 %	12	4,7 %
homosexuální/bisexuální+IUD	4	1,6 %	0	0,0 %	4	1,6 %
příjemce krve	1	0,4 %	0	0,0 %	1	0,4 %
nozokomiální	0	0,0 %	1	0,4 %	1	0,4 %
nezjištěný/neznámý	17	6,7 %	2	0,8 %	19	7,5 %
celkem	213	84,2 %	40	15,8 %	253	100,0 %

Procenta v tabulce vyjadřují podíl dané kategorie z celkového počtu případů

Graf 3: Věk HIV+ osob v době stanovení diagnózy v České republice (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje za rok 2023.

v roce 2022, což je nejvyšší počet za celou dobu sledování. V roce 2023 bylo zaznamenáno 253 případů (**graf 1**). V relativním vyjádření představuje uvedený celkový počet výskyt 2,33 případu na 100 000 obyvatel. Mezi nově zjištěnými případy bylo 213 mužů a 40 (15,8 %) žen. Poměr počtu mužů a žen činil 5,3:1.

Podrobný rozklad počtu vyšetření a pozitivních případů podle důvodu vyšetření a způsobu přenosu HIV infekce za rok 2023 uvádí **tabulka 1**. Dosud se 15 z 253 nových HIV pozitivních nedostavilo do žádného HIV centra, a nejsou tudíž v ČR sledováni a léčeni.

Mezi novými případy HIV bylo 121 českých občanů a 132 **rezidentů**. Počet i podíl (52,2 %) rezidentů je druhý nejvyšší v celé historii sledování (po roce 2022). Výrazná část rezidentů pochází z Ukrajiny (63, tj. 47,7 %), dále jsou ze

Slovenska (16), z Polska (4), Ruska (4), Vietnamu (4), Kolumbie (3), Rumunska (3) a v počtech 1-2 osob z dalších 29 zemí.

Pětina nových pacientů (52, tj. 20,6 %) o své HIV pozitivitě již věděla (jejich diagnóza byla stanovena dříve v zahraničí) a byla léčena antiretrovirovou léčbou. Pokud se omezíme pouze na prvozáchyty, tj. skutečně nově zjištěné případy, dostáváme z hlediska trendů až do roku 2016 podobný obrázek jako u celkových dat, jen na poněkud nižších úrovních (**graf 2**). Po maximu z roku 2016 (251 případů) a poklesu v letech 2017–2021 došlo v letech 2022 a 2023 k mírnému zvýšení na úroveň kolem 200 případů. Čtvrtina z 201 nových případů HIV z roku 2023 (51, tj. 25,4 %) uvádí, že byla v minulosti jednou či opakovaně testována na přítomnost anti-HIV protilátek s negativním výsledkem. Přitom 10 z nich mělo poslední negativní test

Tabulka 3: Nové případy infekce HIV v České republice podle regionu (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za rok 2023.

kraj	abs. počet	rel. na 100000 obyvatel
Hlavní město Praha	98	7,13
Středočeský kraj	23	1,59
Jihočeský kraj	10	1,53
Plzeňský kraj	11	1,80
Karlovarský kraj	5	1,70
Ústecký kraj	9	1,11
Liberecký kraj	5	1,11
Královéhradecký kraj	4	0,72
Pardubický kraj	7	1,32
Kraj Vysočina	7	1,35
Jihomoravský kraj	40	3,27
Olomoucký kraj	11	1,74
Zlínský kraj	6	1,03
Moravskoslezský kraj	17	1,43
CELKEM ČR	253	2,33

až v roce 2023 a 18 v roce 2022. Mezi 201 novými případy bylo 169 mužů a 32 (15,9 %) žen, průměrný věk byl 38,8 roku. Infekce HIV byla přenesena homosexuálním stykem u 55,7 %, heterosexuálním stykem u 33,8 %, injekčním užíváním drog u 5,5% osob, při transfuzi krve u 0,5% osob a u 4,5% nových případů zůstal způsob přenosu neobjasněn.

V celé skupině 253 případů nově evidovaných v roce 2023 byl průměrný věk mužů 37,6 roku a žen 45,6 roku. Muži byli ve věkovém rozpětí od 18 do 63 let, ženy od 25 do 66 let. Nejvíce případů bylo ve věku 25-34 let, s malým odstupem následuje kategorie 35-44 let. Podrobnější pohled na věkové rozložení nových případů poskytuje **graf 3**.

Rozložení nově zachycených případů infekce HIV podle pravděpodobného způsobu přenosu a pohlaví uvádí **tabulka 2**. Stejně jako v předchozích letech byl i v roce 2023 dominantním způsobem přenosu přenos sexuální cestou a v rámci něj sex mezi muži. Muži mající sex s muži (131 mužů) tvoří 51,8 % nových případů. Rovněž u všech 4 mužů v kombinované kategorii mužů majících sex s muži a užívajících injekčně drogy se jako pravděpodobnější jeví přenos sexuální cestou. Celkem se tedy jedná o 135 mužů majících sex s muži (53,4 % ze všech nových případů). Jedenáct z nich uvádí styk s muži i ženami. Heterosexuální přenos byl zjištěn u 51 mužů a 34 žen, což dohromady činí 33,6 % případů. Přenos při injekčním užívání drog byl zaznamenán u 9 mužů a 3 žen, což dohromady představuje 4,7 % z nově identifikovaných případů. Kromě toho má dalších 10 pacientů uvedeno injekční užívání drog v anamnéze, ale k přenosu infekce u nich spíše došlo sexuální cestou. Dále byl zaznamenán jeden případ přenosu při transfuzi krve a jeden případ nozokomiálního přenosu, oba u cizinců s dlouhodobým pobytem v ČR, u nichž k nákaze došlo mimo území ČR. Způsob přenosu zůstal neobjasněn u 19 pacientů.

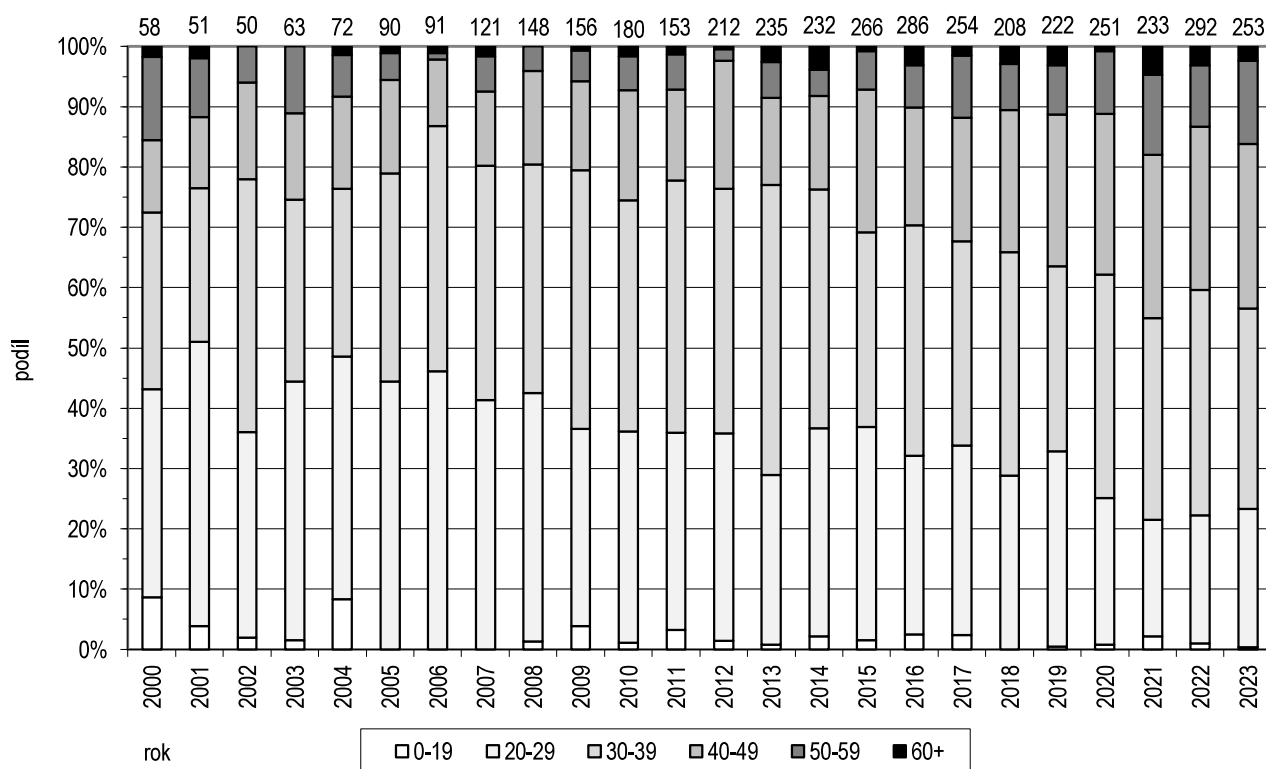
Tabulka 4: Počty nových případů HIV a AIDS v České republice v jednotlivých letech podle pohlaví (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

Rok	HIV+			AIDS		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
1985	3	0	3	0	0	0
1986	22	1	23	0	1	1
1987	23	1	24	2	0	2
1988	33	2	35	6	0	6
1989	6	2	8	7	0	7
1990	14	1	15	5	0	5
1991	12	1	13	2	0	2
1992	19	4	23	9	0	9
1993	18	9	27	12	4	16
1994	30	8	38	10	2	12
1995	26	14	40	13	0	13
1996	41	10	51	19	1	20
1997	48	14	62	18	2	20
1998	23	7	30	7	1	8
1999	34	16	50	14	2	16
2000	44	14	58	13	2	15
2001	42	9	51	6	2	8
2002	39	11	50	7	1	8
2003	49	14	63	8	1	9
2004	55	17	72	11	2	13
2005	70	20	90	9	5	14
2006	71	20	91	13	5	18
2007	97	24	121	23	5	28
2008	121	27	148	25	7	32
2009	130	26	156	18	6	24
2010	159	21	180	21	7	28
2011	139	14	153	20	9	29
2012	185	27	212	28	8	36
2013	211	24	235	27	6	33
2014	209	23	232	23	9	32
2015	248	18	266	30	8	38
2016	262	24	286	39	6	45
2017	230	24	254	45	10	55
2018	186	22	208	35	4	39
2019	192	30	222	27	11	38
2020	203	48	251	37	8	45
2021	201	32	233	45	10	55
2022	237	55	292	43	7	50
2023	213	40	253	46	10	56
Celkem	3 945	674	4 619	723	162	885

Geografické rozložení případů HIV infekce nově zjištěných v roce 2023 podle kraje obvyklého bydliště (trvalého či přechodného) v době první laboratorní diagnózy uvádí **tabulka 3**. Nejvyšší výskyt je v hlavním městě Praze s 38,7 % případů a relativním počtem 7,1 na 100000 obyvatel. S odstupem následuje v relativních počtech kraj Jihomoravský a dále Plzeňský, Olomoucký a Karlovarský.

V roce 2023 bylo nově diagnostikováno 56 případů onemocnění **AIDS**. Mezi nimi bylo 46 mužů a 10 (17,9%) žen, resp. 28 občanů ČR a 28 (50,0%) rezidentů. Výraznou

Graf 4: Věková struktura nových případů HIV v České republice v jednotlivých letech (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Relativní zastoupení v období 1. 1. 2000–31. 12. 2023.

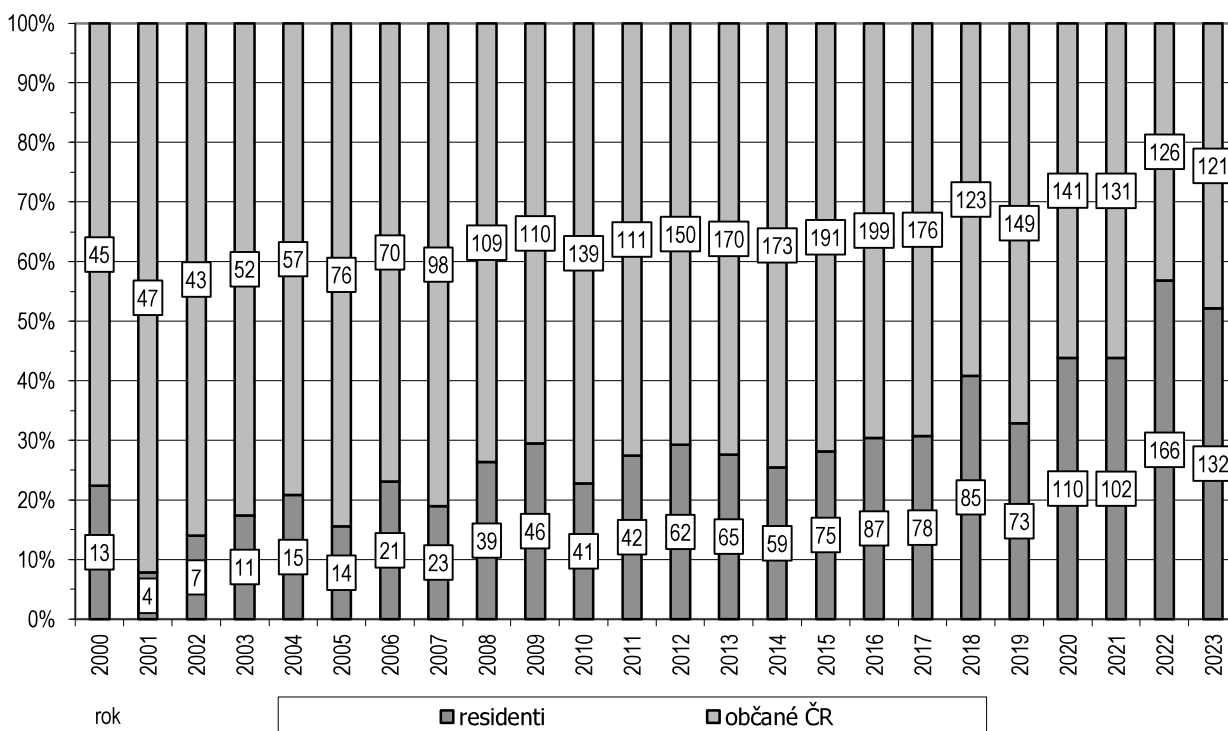
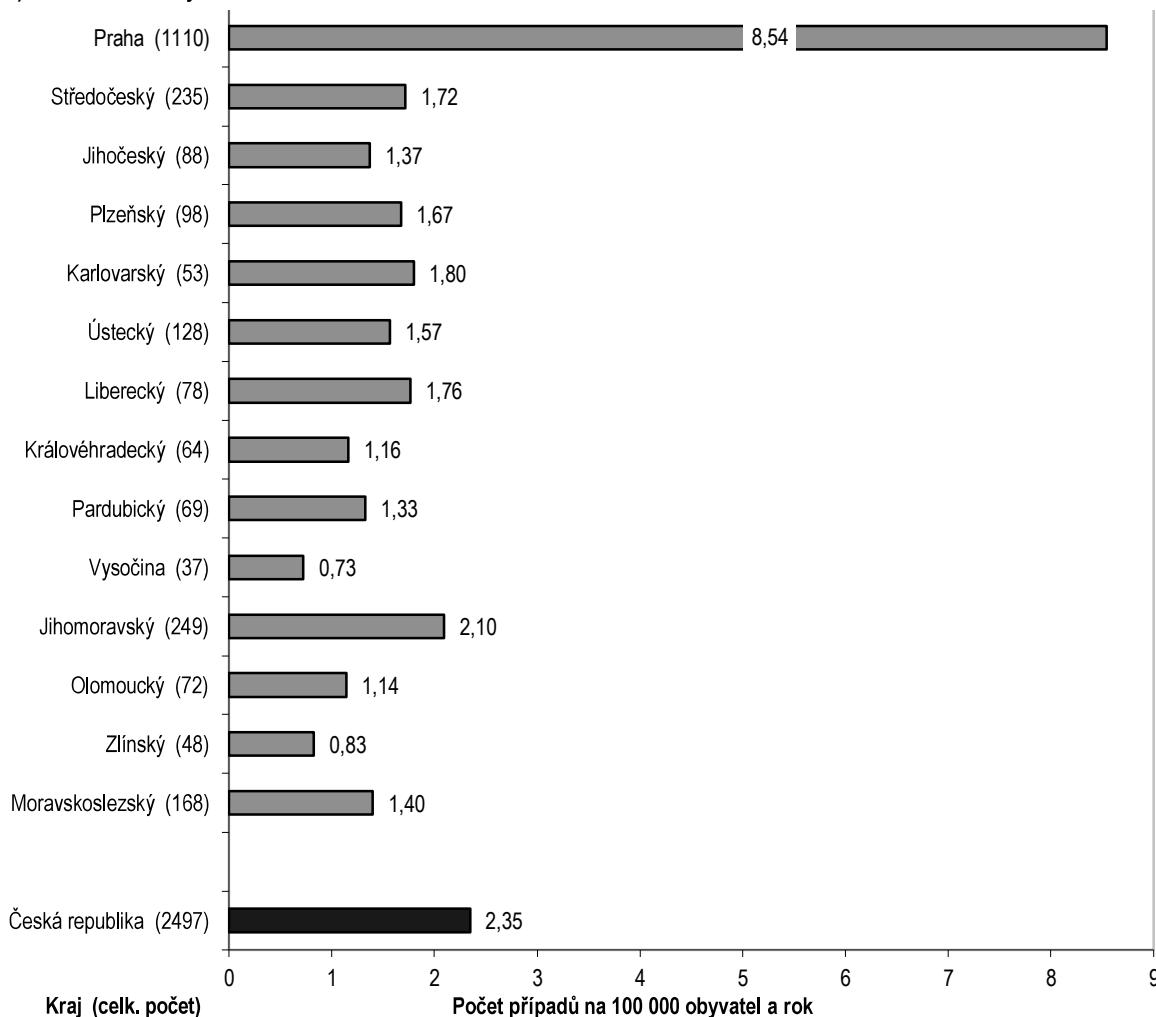
Tabulka 5: HIV pozitivní případy v České republice podle pohlaví a věku (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

Věková skupina	věk při první diagnóze			věk při první diagnóze			věk HIV+ osob při úmrtí		
	HIV+			AIDS			(všechna stadia)		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
0–4	4	5	9	0	1	1	0	0	0
5–9	3	1	4	0	0	0	1	0	1
10–14	7	2	9	1	0	1	0	0	0
15–19	69	31	100	4	1	5	1	0	1
20–24	483	108	591	24	7	31	13	2	15
25–29	782	119	901	77	20	97	39	4	43
30–34	787	131	918	127	34	161	75	21	96
35–39	665	80	745	145	17	162	74	15	89
40–44	482	75	557	115	32	147	80	19	99
45–49	318	42	360	86	18	104	69	12	81
50–54	162	40	202	52	10	62	51	7	58
55–59	103	30	133	49	12	61	36	8	44
60+	80	10	90	43	10	53	77	11	88
Celkem	3 945	674	4 619	723	162	885	516	99	615

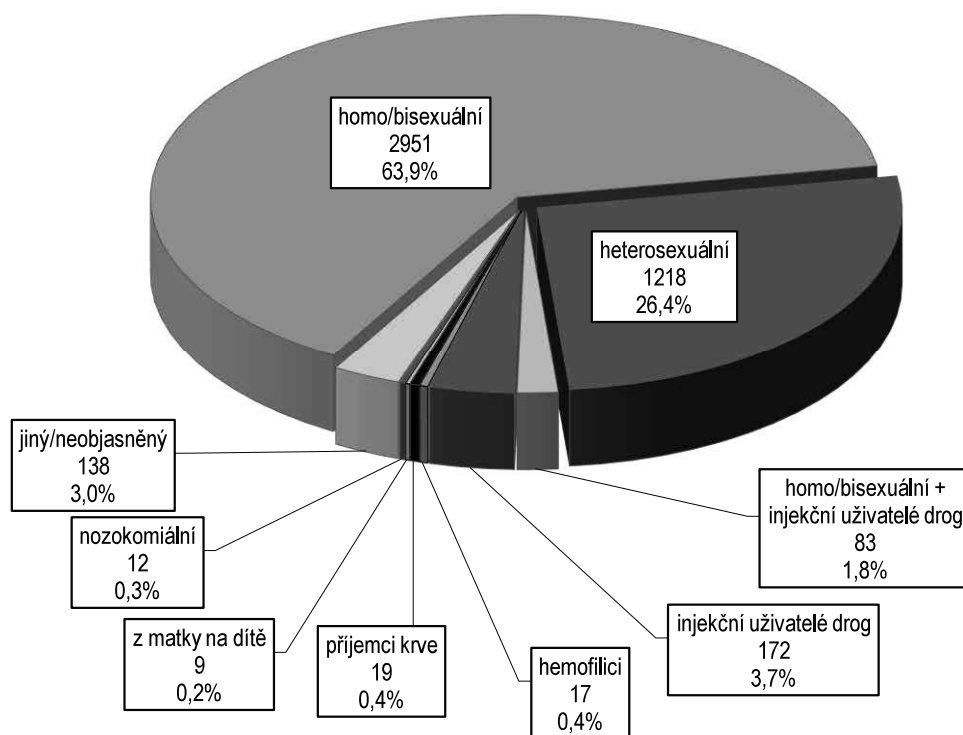
většinu nových případů AIDS (46, tj. 82,1 %, z toho 26 rezidentů) tvoří pacienti, u nichž byla diagnóza AIDS stanovena bezprostředně po zjištění onemocnění HIV. U nových případů AIDS byly nejčastěji zastoupeny diagnózy pneumocystové pneumonie (26x), syndromu chlátrání (14x), cytomegalovirové infekce (11x) a tuberkulózy (10x). Více

než jedno indikativní onemocnění mělo 22 pacientů.

V roce 2023 **zemřelo ve stadiu AIDS** 22 nemocných (z toho 16 mužů) ve věkovém rozmezí 29–74 let a v průměrném věku 48,0 let; u dvou z nich nebylo onemocnění AIDS bezprostřední příčinou úmrtí. Dalších 16 HIV

Graf 5: Nové případy HIV v České republice podle země původu (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Relativní zastoupení v období 1. 1. 2000–31. 12. 2023.**Graf 6: Rozdělení HIV pozitivních případů v ČR podle kraje bydliště v době první diagnózy HIV (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje za období 1. 1. 2014–31. 12. 2023.**

Graf 7: Rozdělení HIV pozitivních případů v ČR podle způsobu přenosu (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

pozitivních (z toho 13 mužů) ve věku 25–77 let (průměr 49,4 roku) **zemřelo z jiné příčiny** (zhoubný novotvar, sebevražda, onemocnění oběhové soustavy, onemocnění dýchací soustavy aj.) ve stádiu asymptomatickém či symptomatickém non-AIDS.

Kumulativně bylo v ČR za celé dosavadní období sledování 1.10.1985 – 31.12.2023 zjištěno 4619 případů HIV pozitivitivity u občanů ČR (3207; 69,4 %) a rezidentů (1412; 30,6 %), z toho bylo 3945 (85,4%) mužů a 674 (14,6%) žen. Zastoupení mužů a žen v jednotlivých letech popisuje **tabulka 4**.

Věkové rozložení při diagnóze HIV v ČR je uvedeno v **tabulce 5**. Průměrný věk nových případů se v letech 2001–2012 pohyboval zhruba na úrovni 34 let u mužů a 30 let u žen, v letech 2013–2017 se rozdíl mezi pohlavími výrazně zmenšily a průměrný věk byl kolem 35 let, poté se dále zvyšoval, rychleji u žen než u mužů, a dosáhl u mužů a žen 38,0 a 40,4 let v roce 2022 a 37,6 a 45,6 let v roce 2023. V **grafu 4** je vidět, jak se v průběhu let zvyšuje zastoupení vyšších věkových kategorií.

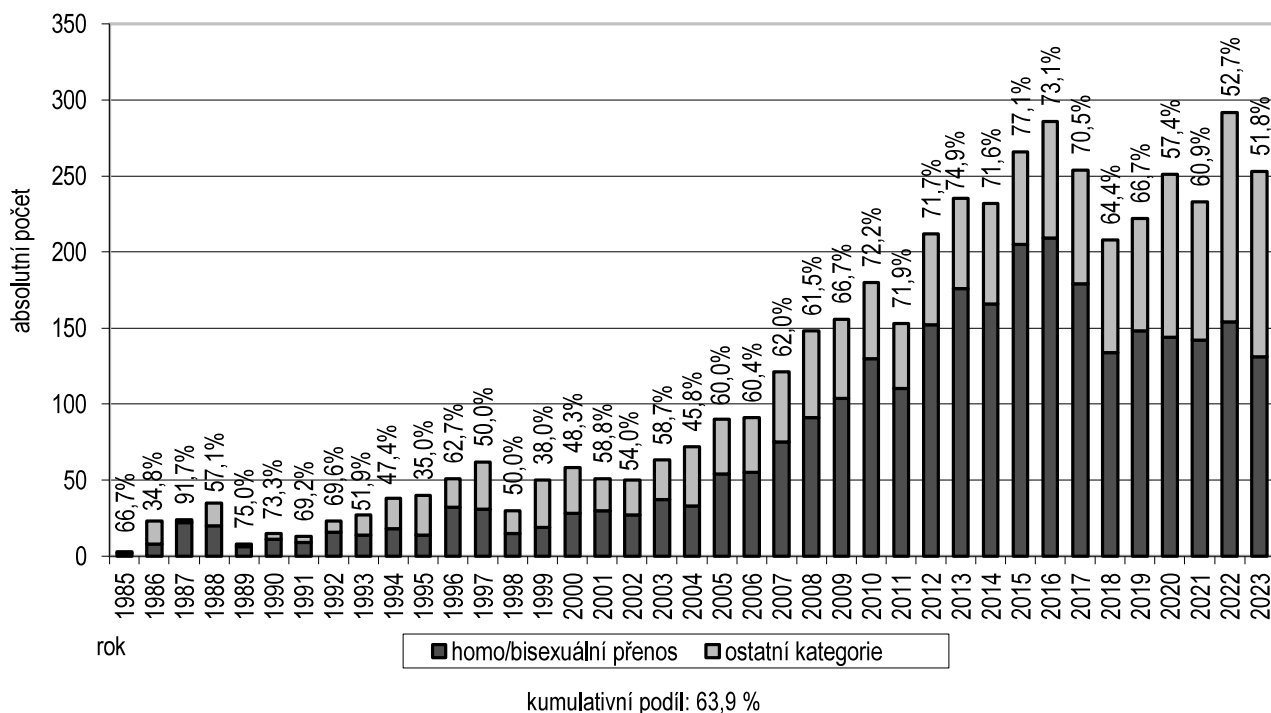
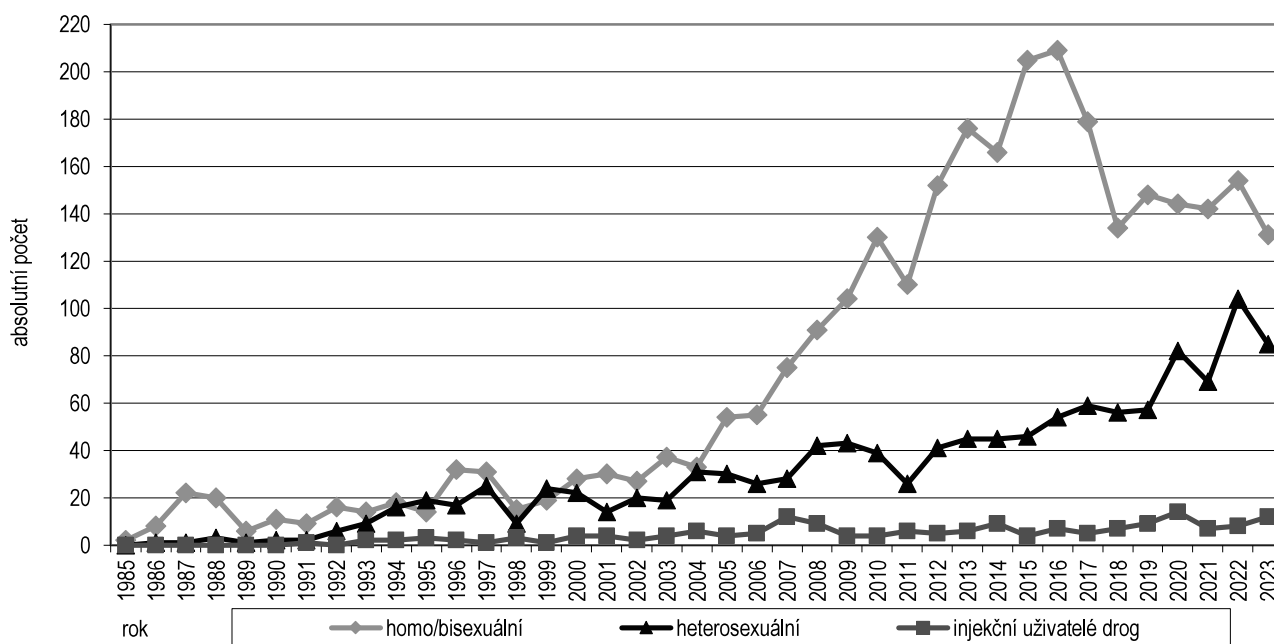
Kumulativní údaje ukazují, že **rezidenti** nejčastěji pocházejí z Ukrajiny (441 osob, tj. 31,2% všech rezidentů) a ze Slovenska (257 osob, 18,2 %) a dalšími více zastoupenými zeměmi jsou Rusko (91), Polsko (66), Vietnam (64).

Podíl rezidentů mezi novými případy se od roku 2000 setrvale zvyšoval (**graf 5**) z hodnot kolem 20 % na počátku tisíciletí přes hodnoty kolem 30 % v období 2009–2019 až hodnotám přes 40 % v letech 2020 a 2021 a přes 50 % v letech 2022 a 2023. Mezi 583 rezidenty diagnostikovanými v posledních 5 letech dominují Ukrajinci (263) a s od-

stupem následují Slováci (58), Rusové (32), Poláci (19) a Moldavané (16).

Relativní výskyt případů v jednotlivých **krajích** v období deseti let 2014–2023 v přepočtu na 100 000 obyvatel a jeden rok charakterizuje **graf 6**. Případy jsou zařazovány do krajů podle obvyklého místa bydliště v době první diagnózy HIV, zařazení tudíž nemusí korespondovat s aktuálním bydlištěm (mnozí využívají trvalé i přechodné bydliště). Nejvíce případů se jednoznačně koncentruje v Praze. Z pohledu relativních údajů je vyšší výskyt dále patrný v krajích v okolí největších měst, tedy Jihomoravském, Libereckém, Středočeském a Plzeňském, a dále v Karlovarském kraji jako příhraniční oblasti Německa. Nejméně případů vzhledem k počtu obyvatel vykazují kraje Vysočina a Zlínský.

Nejčastějším **způsobem přenosu** HIV/AIDS je v ČR dlouhodobě sexuální styk (**graf 7**). Výrazně převažuje homo- a bisexuální styk, který byl zaznamenán kumulativně u 63,9 % HIV infekcí zjištěných v ČR a u dalších 1,8 % v kombinaci s injekčním užíváním drog. Přenos heterosexuálním stykem byl zjištěn u 26,4 % případů. Podíl infekcí přenesených stykem mezi muži se od roku 2002 u nově evidovaných případů postupně zvyšoval až na 77,1 % v roce 2015, poté poklesl a v letech 2018–2021 kolísala zhruba kolem úrovně 60 %, v letech 2022 a 2023 dále poklesl na hodnotu mírně nad 50 %, jak ukazuje **graf 8**. V absolutních počtech se u homo- a bisexuálního přenosu jedná o pokles z hodnot přesahujících 200 případů ročně na 131 v roce 2023. Pokles se týká pouze občanů České republiky, ale neprojevil se u rezidentů, u nichž se počty nových případů s homo- a bisexuálně přenesenou infekcí pohybovaly od roku

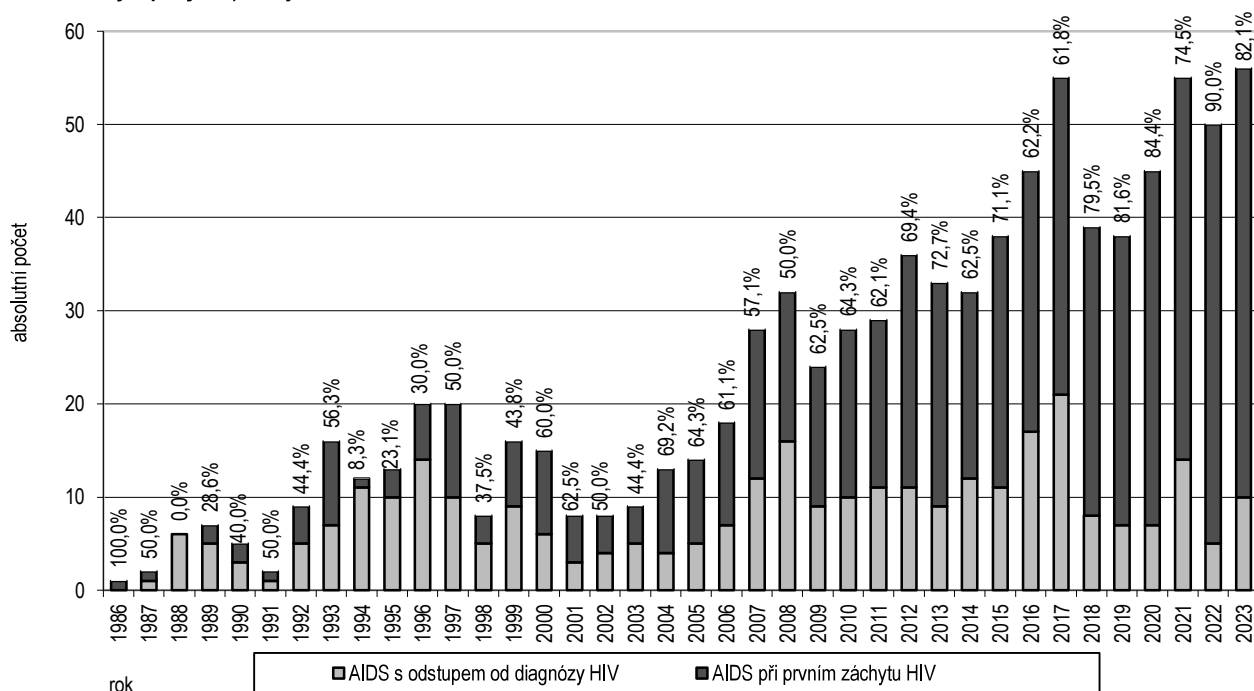
Graf 8: HIV pozitivní podle způsobu přenosu, podíl homo/bisexuálního přenosu v jednotlivých letech (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.**Graf 9: Vybrané kategorie přenosu HIV v České republice podle roku diagnózy (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.**

2015 zhruba na úrovni 40–50 s výjimkou roku 2022, kdy dosáhly 69. Za posledních 5 let souhrnně tvoří homosexuální přenos 57,5 % případů, a připočteme-li i kategorii mužů majících sex s muži, kteří užívají injekčně drogy, dostáváme 58,6 %. K přenosu injekčním užíváním drog došlo celkově u 3,7 % případů. Počet pacientů s heterosexuálním přenosem infekce od roku 2002 rovněž vzrostl, ale po roce 2008 dlouhodobě stagnoval na úrovni přibližně 45 případů ročně, až v letech 2016–2019 došlo k určitému zvýšení na úroveň kolem 55 případů. V období 2020–2023 došlo

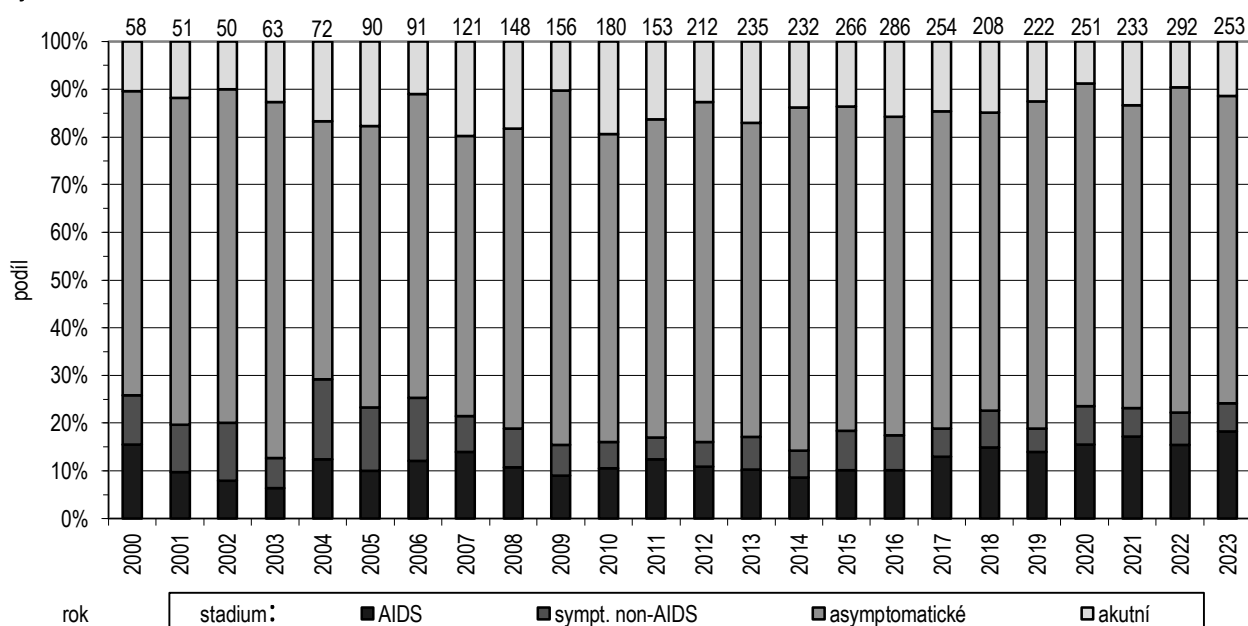
k dalšímu výraznému zvýšení, k němuž přispívají zejména rezidenti, s maximem 104 případů v roce 2022. Relativní zastoupení heterosexuálně přenesených infekcí kleslo z hodnot kolem 40 % na přelomu tisíciletí na hodnoty pod 20 % v letech 2011–2016, poté se zvýšilo zhruba na 25 % a v posledních letech nad 30 %. Trendy ve vývoji absolutních počtů zachycených případů pro tři hlavní způsoby přenosu zobrazuje **graf 9**, úplné údaje jsou v **tabulce 6**.

Způsob přenosu se výrazně liší mezi občany ČR a residen-

Graf 10: Nové případy AIDS v České republice v jednotlivých letech, podíl pozdě zachycených případů (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 1. 1986–31. 12. 2023.

Graf 11: Rozdělení nových případů HIV v České republice podle stadia v době záchytu (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 1. 2000–31. 12. 2023.

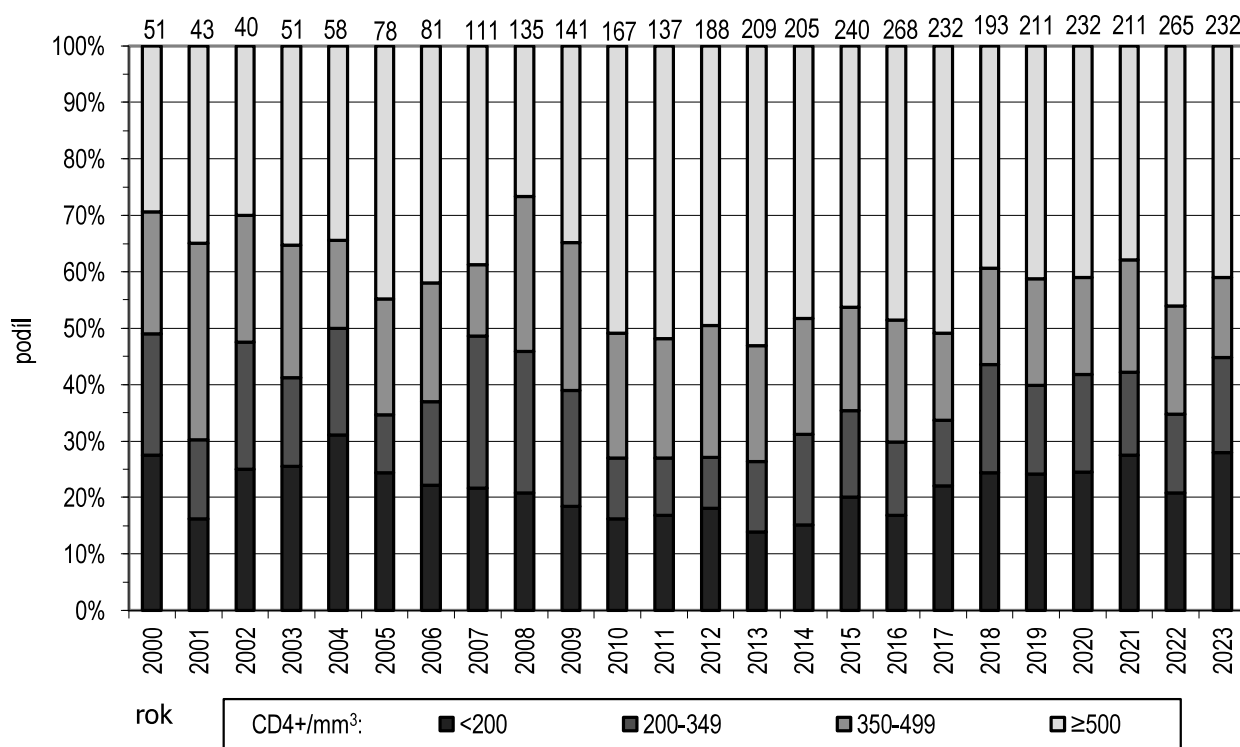

ty. Mezi občany ČR byl v období 2014–2018 podíl homosexuálního a heterosexuálního přenosu 79,0 % a 14,8 %, zatímco mezi rezidenty to bylo 55,2 % a 34,4 %. V období 2019–2023 jsou rozdíly ještě patrnější. Mezi občany ČR byl podíl homosexuálního a heterosexuálního přenosu 70,2 % a 21,4 %, mezi rezidenty 42,9 % a 43,6 %. Skupina rezidentů není z pohledu způsobu přenosu homogenní, což ilustrují údaje dvou nejvíce zastoupených národností za roky 2014–2023. Zatímco mezi Slováky zcela dominuje přenos homosexuální (85,3 % ze 163 případů), u Ukrajinců

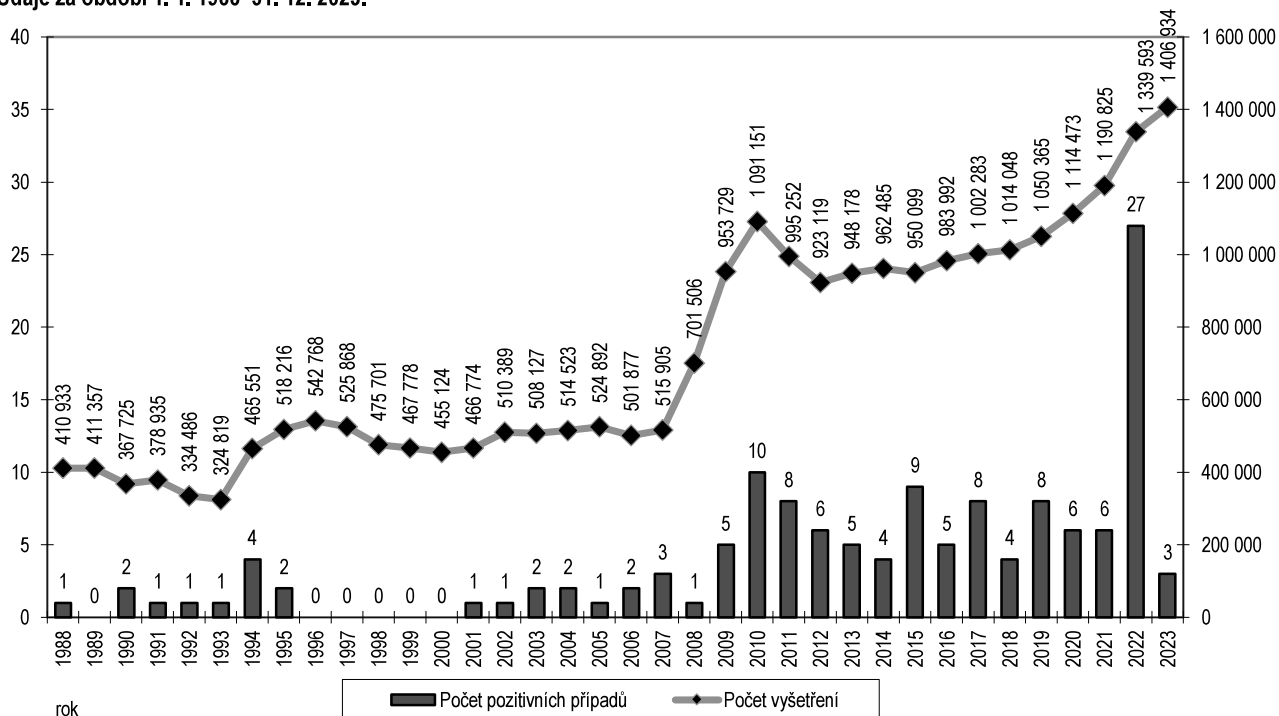
převažuje přenos heterosexuální (63,4 % z 333 případů).

V celém průběhu sledování bylo diagnostikováno onemocnění **AIDS** u 884 (19,1 %) osob (722 mužů a 162 žen). Z nich necelou třetinu (31,7 %) tvoří rezidenti (280 osob, z toho 205 mužů a 75 žen). Necelá polovina (45,1 %) nemocných s AIDS již **zemřela** (399 osob, z toho 325 mužů, 74 žen). Další 216 HIV pozitivních osob (191 mužů a 25 žen) zemřelo z jiné příčiny ve stádiu asymptomatickém či symptomatickém non-AIDS.

Graf 12: Rozdělení HIV+ případů podle počtu CD4+ T-lymfocytů v době diagnózy HIV v České republice (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem, u nichž je údaj k dispozici). Údaje za období 1. 1. 2000–31. 12. 2023.

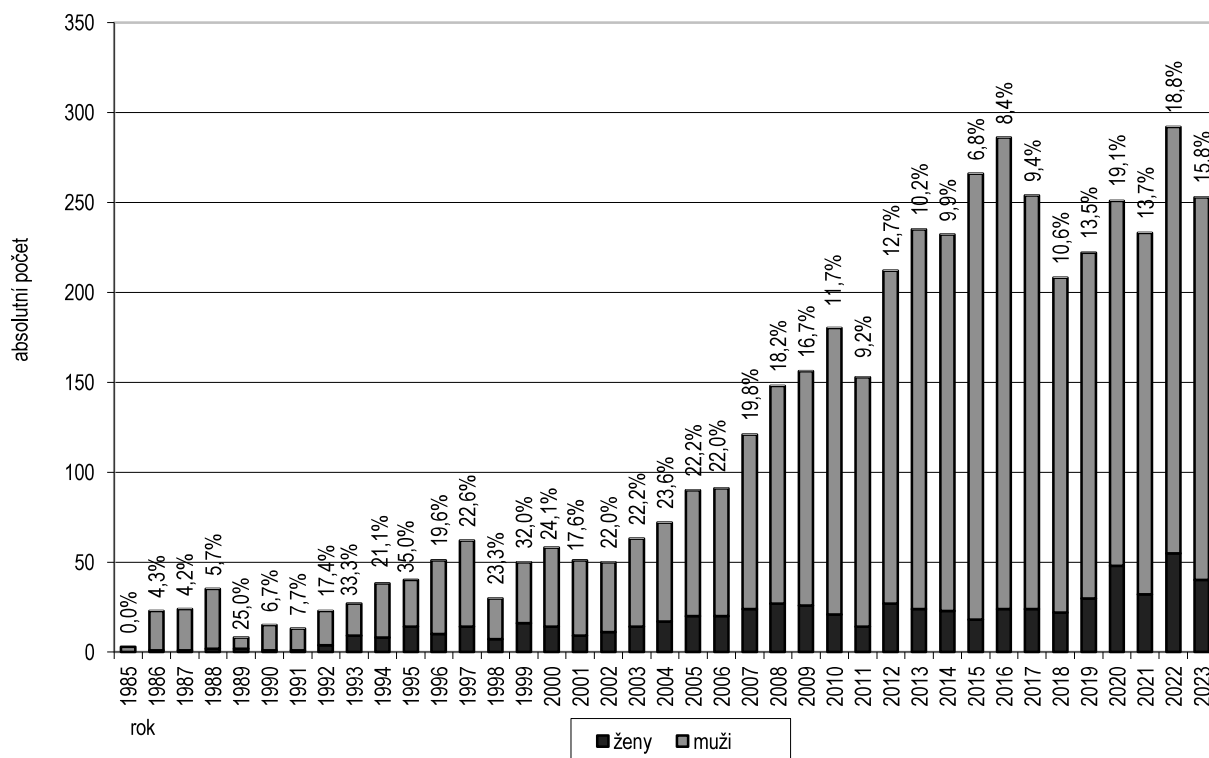
Graf 13: Testování krevních vzorků v transfuzní službě v jednotlivých letech (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 1. 1988–31. 12. 2023.

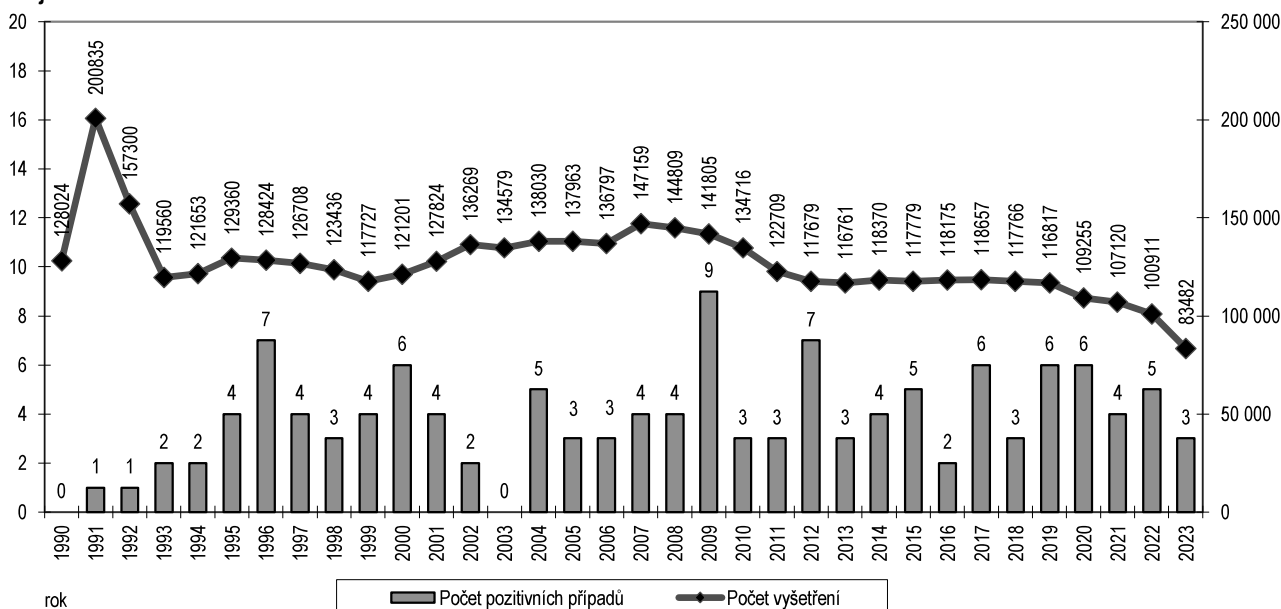
Věkové rozložení osob s HIV/AIDS při diagnóze AIDS a při úmrtí uvádí **tabulka 5**. Vývoj v počtech nových případů AIDS vykazuje dva vrcholy. První je v letech 1996–1997, tedy v době kolem zavedení kombinované antiretrovirové terapie (cART), která nepochybně přispěla k redukci případů v následujících letech. Dru-

hý vrchol představuje poslední období od roku 2015 do současnosti, v němž se počty nových případů AIDS pohybují v rozmezí 38 až 56 (**tabulka 4**). Ženy tvoří v posledních dvaceti letech mezi případy AIDS zhruba pětinu. Z **grafu 10** vyplývá, že v posledních letech pouze menší část nových případů AIDS vzniká u dlouho-

Graf 14: HIV+ podle pohlaví v České republice, podíl HIV+ žen v jednotlivých letech (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

Graf 15: Rutinní testování HIV u gravidních žen v jednotlivých letech (občanky ČR a cizinky s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 1. 1990–31. 12. 2023.

době sledovaných HIV pozitivních. Větší část případů (v posledních 10 letech v průměru přibližně tři čtvrtiny) je zjištěna u pacientů, kteří byli ve stadiu AIDS již v okamžiku diagnózy HIV v ČR. Většina z nich byla zachycena pozdě. Jsou mezi nimi i ojedinělé případy osob, u nichž byl dříve diagnostikován AIDS v zahraničí a jejichž klinický stav a některé laboratorní parametry se díky léčbě již výrazně zlepšily. Avšak diagnóza AIDS je nevratná.

Graf 11 ukazuje, že zastoupení **stadií infekce** v době první diagnózy HIV je dlouhodobě poměrně stabilní, nicméně podíl stadia AIDS je v posledních letech poněkud vyšší. To zřejmě souvisí s nárůstem zastoupení rezidentů, kteří jsou častěji zachycováni až v pokročilejších stadiích infekce. V roce 2023 bylo zachyceno ve stadiu AIDS 46 případů (18,2 %) a ve stadiu symptomatickém non-AIDS 15 (5,9 %). Tyto dvě závažné skupiny (stadia B a C podle klasifikace CDC) tvoří téměř čtvrtinu všech případů. Většina nových

Tabulka 6: Roční počty nově zjištěných HIV pozitivních případů v České republice podle způsobu přenosu (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 10. 1985–31. 12. 2023.

Rok	Způsob přenosu									Celkem
	HO	ID	IH	HT	HF	TR	MD	NO	NE	
1985	2	0	0	0	1	0	0	0	0	3
1986	8	0	0	1	13	0	0	0	1	23
1987	22	0	0	1	1	0	0	0	0	24
1988	20	0	0	3	1	11	0	0	0	35
1989	6	0	0	1	0	1	0	0	0	8
1990	11	0	0	2	0	2	0	0	0	15
1991	9	1	0	2	0	0	0	0	1	13
1992	16	0	0	6	0	0	0	0	1	23
1993	14	2	0	9	0	0	0	0	2	27
1994	18	2	0	16	1	0	0	0	1	38
1995	14	3	1	19	0	0	0	0	3	40
1996	32	2	0	17	0	0	0	0	0	51
1997	31	1	2	25	0	0	1	0	2	62
1998	15	3	2	9	0	0	0	1	0	30
1999	19	1	1	24	0	0	1	1	3	50
2000	28	4	0	22	0	0	1	0	3	58
2001	30	4	2	14	0	0	0	0	1	51
2002	27	2	1	20	0	0	0	0	0	50
2003	37	4	1	19	0	0	1	0	1	63
2004	33	6	2	31	0	0	0	0	0	72
2005	54	4	1	30	0	0	0	0	1	90
2006	55	5	2	26	0	0	0	0	3	91
2007	75	12	5	28	0	0	0	0	1	121
2008	91	9	4	42	0	0	0	0	2	148
2009	104	4	3	43	0	0	0	0	2	156
2010	130	4	3	39	0	0	0	0	4	180
2011	110	6	6	26	0	0	0	1	4	153
2012	152	5	5	41	0	0	2	1	6	212
2013	176	6	4	45	0	0	0	0	4	235
2014	166	9	6	45	0	0	1	0	5	232
2015	205	4	7	46	0	0	0	0	4	266
2016	209	7	4	54	0	0	2	1	9	286
2017	179	5	3	59	0	1	0	2	5	254
2018	134	7	4	56	0	0	0	1	6	208
2019	148	9	2	57	0	1	0	1	4	222
2020	144	14	1	82	0	0	0	1	9	251
2021	142	7	3	69	0	1	0	0	11	233
2022	154	8	4	104	0	1	0	1	20	292
2023	131	12	4	85	0	1	0	1	19	253
Celkem	2 951	172	83	1 218	17	19	9	12	138	4 619

Způsob přenosu:

HO homosexuální / bisexuální

ID injekční uživatelé drog

IH injekční uživatelé drog + homosexuální/bisexuální

HT heterosexuální

HF hemofilici

TR příjemci krve a krevních přípravků

MD z matky na dítě

NO nozokomiální

NE nezjištěný / jiný

případů infekce HIV byla diagnostikována v asymptomatickém stadiu (163 osob; tj. 64,4 %) a 29 osob (11,5 %) zachytily testy krátce po nákaze ve stadiu akutní infekce.

Graf 12 klasifikuje pacienty do kategorií podle počtu **CD4+ T-lymfocytů** v mm³ krve v době zjištění HIV pozitivitivity a je určitým doplňkem k předchozímu grafu. Podle metodiky Evropského centra pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) jsou pacienti s počty CD4 buněk pod 350 považováni za pozdě diagnostikované. V období 2014–2017 tvořili takoví pacienti mezi novými případy, u nichž je údaj k dispozici, zhruba 30 %, v období 2018–2021 zhruba 40 %. V letech 2022 a 2023 to bylo 35 % a 45 %. U prvozáchytů HIV je podíl pacientů s počty CD4 buněk pod 350 vyšší, v posledních pěti letech se pohyboval v rozmezí 43–50 %.

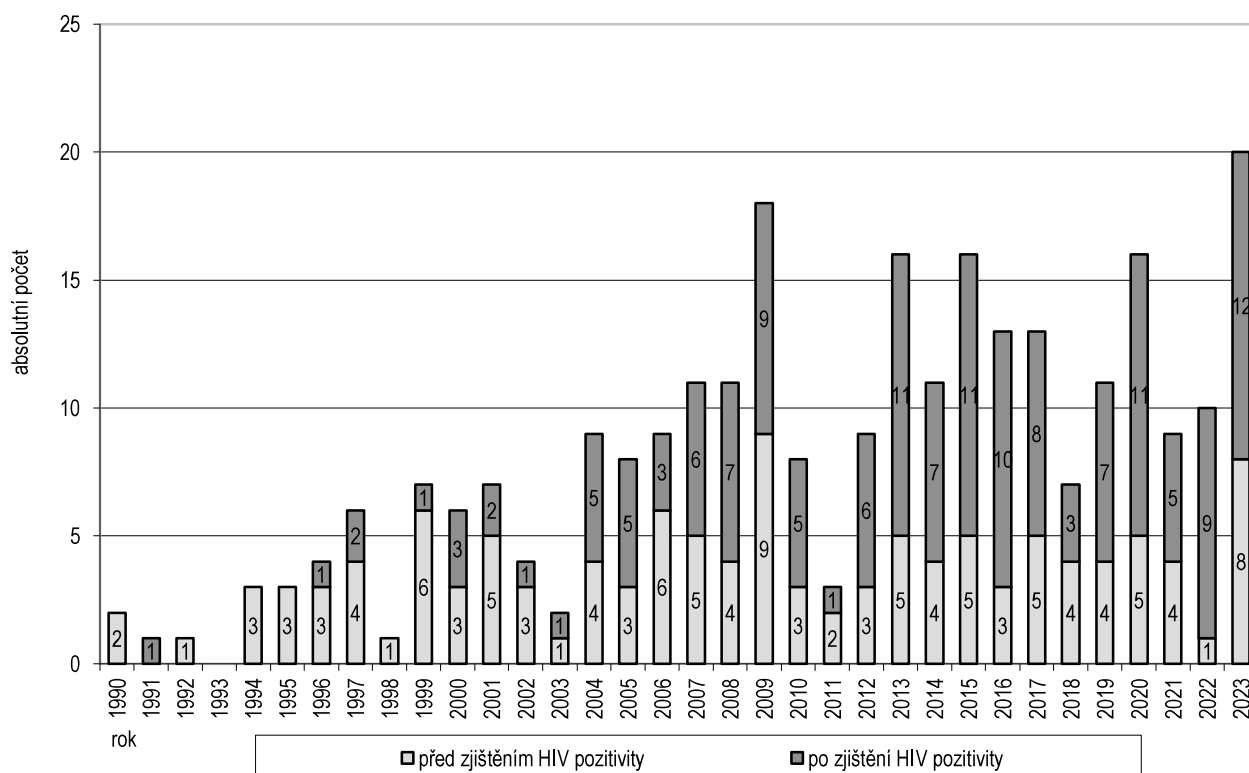
Naprostá většina pacientů, kteří v roce 2023 byli v péči HIV center, byla léčena antiretrovirovými léky (98,5 %). U 96,7 % léčených bylo dosaženo virové suprese či nízké virémie vyjádřené počtem kopií HIV-1 RNA <200 kopií/ml plazmy při posledním odběru. Určitá část žijících pacientů (cca 11 %) však pobývá v cizině a není v ČR sledována stejně jako pacienti, kteří žijí v ČR, ale do HIV center nedocházejí (cca 6 %). O stavu těchto pacientů nejsou k dispozici aktuální informace.

Z pohledu **důvodu** provedeného **vyšetření** HIV protilátek tvoří dlouhodobě velkou část provedených testů povinné testování krevních vzorků dárců krve a plasmy. V roce 2023 bylo celkem provedeno zhruba 1,4 miliónu testů u dárců krve a plasmy (**tabulka 1**), z toho asi 960 tisíc plasmaferézou. Celkově představují odběry na odděleních transfúzní služby a v plasmaferetických centrech 77,9 % všech provedených testů na přítomnost HIV protilátek. Byli při nich zjištěni 3 HIV pozitivní dárce, všichni při odběru plasmaferézou. Dárce byli ve věku 27–33 let, u 2 došlo k přenosu infekce HIV při styku mezi muži a u 1 zůstal způsob přenosu neznámý. Dárce pocházeli z České republiky, Slovenska a Ukrajiny. Kumulativně bylo při darování krve nebo plasmy odhaleno 139 HIV pozitivních osob (**graf 13**). Další 0,7 % vyšetření bylo provedeno u dárců buněk, tkání a orgánů a nebyl při nich zachycen žádný pozitivní případ.

Z celkového kumulativního počtu 4619 HIV pozitivních bylo 674 **žen** (14,5 %). V letech 2005–2018 se roční počty nově diagnostikovaných žen pohybovaly zhruba na úrovni 20–25 případů a přes poměrně velké meziroční výkyvy nevykazovaly žádný dlouhodobější trend. Relativní zastoupení žen mezi novými případy HIV v tomto období v důsledku nárůstu počtu případů u mužů výrazně kleslo. V posledních pěti letech 2019–2023 byly počty žen vyšší, rozmezí 30–55. Vzrostlo i procentuální zastoupení žen, jak dokumentuje **graf 14**. Od roku 2015 je mezi ženami převaha rezidentek, v období let 2021–2023 tvoří téměř tři čtvrtiny.

Skrínink **gravidních žen** (**graf 15**) v roce 2023 nově zachytil 3 pozitivní ženy na základě zhruba 83 500 provedených testů (4,6 % všech provedených testů). V roce

Graf 16: Počty dětí narozených HIV pozitivním ženám v ČR podle doby těhotenství (občanky ČR a cizinky s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 1. 1990–31. 12. 2023.

2023 se HIV pozitivním ženám narodilo 20 dětí. Devět matek je české národnosti, sedm pochází z Ukrajiny, další z Kambodži, Kamerunu, Slovenska a Ugandy. Dvanáct žen v době otěhotnění vědělo o své HIV pozitivitě, u sedmi byla HIV pozitivita zjištěna až při skríninku v průběhu těhotenství, u jedné v těhotenství na základě klinického onemocnění. Žádné z nově narozených dětí nevykazuje známky infekce HIV, avšak konečné rozhodnutí o HIV negativitě bude možno učinit, až se děti dostaví na kontrolu ve věku 18 měsíců nebo na podkladě dvou negativních výsledků HIV RNA ve věku 1 a 3 měsíců.

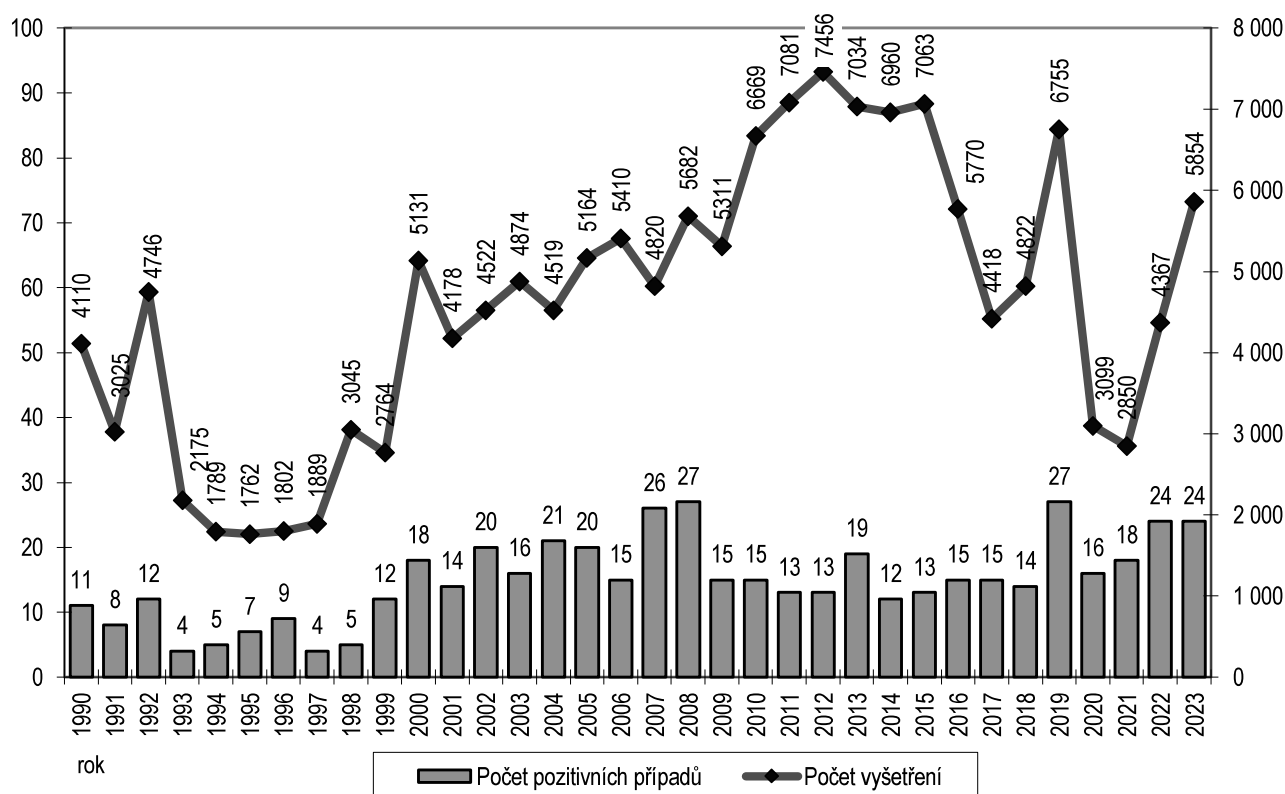
Celkově byly ke konci roku 2023 známy údaje o 331 **těhotenstvích** 243 HIV pozitivních žen, z nichž 270 skončilo porodem, 59 umělým či spontánním potratem a 2 právě probíhala. Přitom 67 žen bylo těhotných dvakrát či vícekrát. Z **grafu 15** je patrné, že prostřednictvím rutinního testování gravidních žen byla za celou dobu sledování zjištěna HIV pozitivita 128 žen. Další 17 žen bylo poprvé diagnostikováno rovněž v době těhotenství, ale při testu indikovaném z jiného důvodu než gravidit. Zbývajících 186 těhotenství bylo zaznamenáno u žen, které již v době otěhotnění věděly o své HIV pozitivitě. Z uvedených těhotenství se narodilo 275 dětí (5x dvojčata), z nich 153 ženám, jež o své HIV pozitivitě dlouhodobě věděly (**graf 16**). Celkově je evidováno 216 HIV pozitivních žen, jež porodily alespoň jedno dítě. Mezi narozenými dětmi je 6 pozitivních, 210 negativních, u 27 nebyl HIV status dosud uzavřen a u 32 není známý, protože děti přestaly docházet na kontroly. U 6 pozitivních dětí narozených v ČR šlo vždy o nesledovanou graviditu bez řádné zajišťovací léčby matky a ostatních preventivních opatření.

Další 4 evidované HIV pozitivní děti se narodily dlouho před zjištěním HIV positivity matky z těhotenství, která proběhla mimo ČR, a byly v ČR diagnostikovány ve věku 4–10 let.

Tabulka 1 dokládá, že z důvodu klinických příznaků bylo indikováno zhruba 123 tisíc vyšetření (6,8 % všech vyšetření), při nichž bylo zjištěno 100 nových případů HIV infekce (39,5 % všech nových případů). Přitom 15 z těchto případů bylo vyšetřeno v souvislosti s diagnózou pohlavně přenosné nemoci (hlavně syfilis). Další důležité okruhy vyšetření představují kontakty pozitivních případů (21 pozitivních z 89 cílených vyšetření), preventivní vyšetření včetně předoperačních vyšetření (17 pozitivních ze 79 tisíc vyšetření), osoby ve zvýšeném riziku HIV (9 pozitivních z 8 tisíc vyšetření).

Kromě klinických příčin je HIV pozitivita často zjištěna na základě vyšetření HIV provedených na vlastní žádost klienta, anonymně či neanonymně. V roce 2023 bylo celkově na základě necelých 26 tisíc vyšetření na vlastní žádost (1,4 % všech vyšetření) zjištěno 100 HIV pozitivních osob (39,5 % všech nově evidovaných případů v tomto roce). Z necelých 9 tisíc neanonymních vyšetření bylo evidováno 62 HIV pozitivních osob, z nichž ale 40 již o své HIV pozitivitě vědělo. Mezi nimi bylo 38 mužů majících sex s muži, 9 mužů a 6 žen s heterosexuálním přenosem infekce a 1 injekční uživatel drog; v 8 případech nebyl způsob přenosu objasněn. Ze 17 tisíc anonymně provedených vyšetření bylo nově diagnostikováno 38 HIV pozitivních případů, mezi nimi je 33 mužů majících sex s muži a 3 muži a 2 ženy s heterosexuálním přenosem infekce. U dvou pa-

Graf 17: Počet vyšetření a počet HIV+ cizinců s krátkodobým pobytem v České republice v jednotlivých letech. Údaje za období 1. 1. 1990–31. 12. 2023.

cientů proběhlo vyšetření na vlastní žádost na základě reaktivního výsledku předchozího samovyšetření domácím testem či vyšetření rychlotestem. K vyšetřením na vlastní žádost lze přiřadit i přes jeden tisíc vyšetření pro mezinárodní certifikát, při nichž nebyl zjištěn žádný případ HIV positivity (**Tabulka 1**). Vyšetření pro klinickou diagnózu, na vlastní žádost a z preventivních důvodů tvoří dohromady zhruba 12,6 % všech provedených vyšetření.

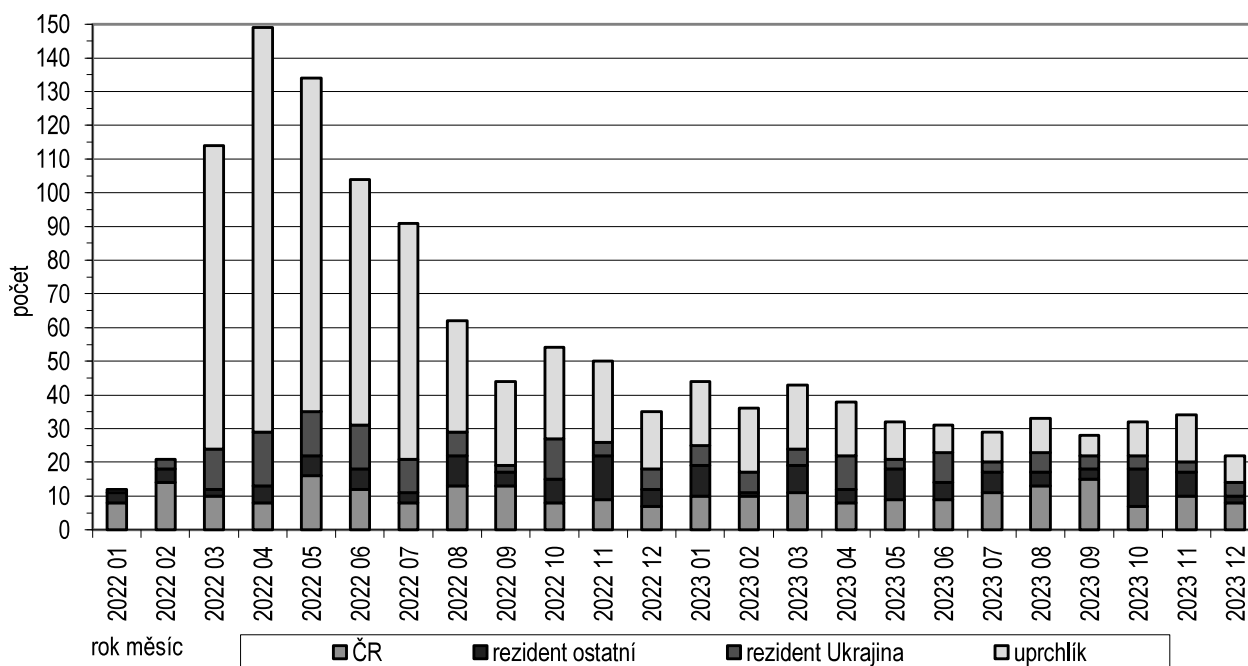
Na základě údajů ze surveillance ke konci roku 2023 byl upraveným postupem podle matematického modelu v softwaru ECDC HIV Modelling Tool **odhadnut** celkový počet osob s HIV/AIDS žijících na území státu na zhruba 3920. Toto číslo vychází z počtu diagnostikovaných osob (bez těch, které se odstěhovaly nebo zemřely) a z odhadu počtu osob, u nichž nebyla infekce dosud diagnostikována, který činí 505, tj. 12,9 % z celkového počtu. Odhad počtu nediagnostikovaných je ovšem ve statistickém modelu stanoven s určitou nejistotou, která je vyjádřena poměrně širokým 95% intervalem spolehlivosti (295; 682), tato nejistota se pak promítá i do odhadu celkového počtu. Mezi nediagnostikovanými je podle odhadu asi 52 % rezidentů a převažuje přenos infekce heterosexuálním kontaktem (asi 65 %).

Všechny dosud uvedené údaje se týkají občanů ČR a rezidentů. Kromě nich jsou v ČR každoročně zachyceni i HIV pozitivní **cizinci s krátkodobým pobytem**. Od roku 2009 jich bylo zpravidla kolem 15 ročně s výjimkou roku let 2019, 2022 a 2023, kdy byly počty poněkud vyšší. V roce 2023 bylo na základě necelých 5900 vyšetření identifikováno 24 HIV pozitivních cizinců (**graf 17**). Cizinci pocházeli

z Kuby (4), Slovenska (4), Kamerunu (3), Moldavska (2), Rumunska (2), Ukrajiny (2) a jednotlivě z dalších 7 zemí. Za celé období sledování bylo v ČR diagnostikováno 555 pozitivních cizinců s krátkodobým pobytem, mezi nimiž převažují občané východní Evropy (182), střední a západní Evropy (172) a subsaharské Afriky (120). V posledním desetiletí 2014–2023 dominují mezi diagnostikovanými cizinci Ukrajinci (37), s odstupem následují občané Slovenska (18), Německa (10), Spojeného království (10).

Další skupinou vedenou v systému surveillance HIV/AIDS odděleně od skupin běžně sledovaných, tj. občanů ČR a rezidentů, jsou HIV pozitivní **uprchlíci** přicházející do ČR v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině, kterým byl udělen status dočasné ochrany. V roce 2023 bylo nově zaznamenáno 149 HIV pozitivních uprchlíků z Ukrajiny (57 mužů, 92 žen) v průměrném věku 40 let (rozpětí 15–60 let), z nichž 63,8 % uvádí přenos infekce při heterosexuálním styku. Celkově od počátku konfliktu na Ukrajině do konce roku 2023 bylo HIV pozitivních uprchlíků 727 (255 mužů, 472 žen). Zatímco naprostá většina z uprchlíků evidovaných v roce 2022 (89,5 %) věděla o své HIV pozitivitě, léčila se dosud na Ukrajině a chtěla zajistit kontinuitu léčby HIV infekce, v roce 2023 podíl dříve léčených klesl na 64,4 % a vzrostl podíl uprchlíků nově zachycovaných z klinických příčin. Z uvedených 727 uprchlíků 10 (1,4 %) v ČR zemřelo a zhruba 30 % již není v kontaktu s HIV centry, mnozí nejspíše opustili ČR. Ukrajinským ženám se statutem uprchlíka se v ČR narodilo 9 dětí v roce 2022 a 11 dětí v roce 2023.

Dynamika počtu zachycených HIV pozitivních uprchlíků

Graf 18: Nové případy HIV v ČR v jednotlivých měsících. Údaje za období 1. 1. 2022–31. 12. 2023.

a ukrajinských rezidentů i ostatních rezidentů a občanů ČR v letech 2022–2023 je zobrazena v **grafu 18**. Nejvíce uprchlíků bylo zachyceno bezprostředně po zahájení konfliktu, v dalších měsících jejich počty klesaly. V každém z prvních tří měsíců roku 2023 bylo evidováno 19 uprchlíků a od druhého čtvrtletí se počty nově zaznamenaných uprchlíků ustálily zhruba na 10 případech měsíčně. Graf dále dokládá nárůst počtu nových případů u ukrajinských rezidentů po začátku konfliktu, v roce 2023 jejich počty klesly. Souhrnné počty případů u občanů ČR, rezidentů a uprchlíků byly 870 v roce 2022 a 402 v roce 2023. Dokládají zásadní nárůst počtů pacientů léčených v HIV centrech.

Údaje o výskytu a šíření HIV/AIDS v České republice jsou měsíčně aktualizovány a průběžně doplňovány v souvislosti s dohledáváním chybějících informací. Jsou zveřejňovány na **webových stránkách** Státního zdravotního ústavu v Praze (<https://szu.cz/publikace/data/vyskyt-a-sireni-hiv-aids/>). Zprávy o surveillance HIV/AIDS v Evropě lze nalézt na stránkách ECDC (<https://www.ecdc.europa.eu/en/infectious-disease-topics/z-disease-list/hiv-infection-and-aids/surveillance-and-disease-data-hiv>).

ZÁVĚR

Česká republika v posledních dvanácti letech zpravidla vykazuje mírně nad 2 nové případy HIV na 100 000 obyvatel ročně, v roce 2023 hodnota dosáhla 2,33 případu u občanů ČR a rezidentů na 100 000 obyvatel. Počty a struktura

nově evidovaných případů byly v roce 2023 podobné jako v předchozím roce ovlivněny válečným konfliktem na Ukrajině, což se projevuje vyšším počtem nově zjištěných rezidentů s HIV (z nichž téměř polovina je z Ukrajiny). Podíl rezidentů byl druhý rok v řadě vyšší než 50%, a proto jsou rezidenti významnou skupinou podílející se na výskytu infekce HIV v ČR, na niž je potřeba zaměřit pozornost. Nezanedbatelný byl počet nově evidovaných HIV pozitivních uprchlíků. I přesto Česká republika i nadále zůstává zemí s nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci světa i Evropy.

Poděkování

Autoři děkují pracovníkům všech HIV center a spolupracujících nevládních organizací a spolupracovníkům z NRL pro HIV/AIDS, bez jejichž přispění a podkladů by tato zpráva nemohla vzniknout.

*RNDr. Marek Malý, CSc.
Oddělení biostatistiky
SZÚ*

*RNDr. Vratislav Němeček, CSc., MUDr. Hana Zákoucká
Oddělení sexuálně přenosných infekcí,
NRL pro HIV/AIDS
SZÚ - CEM*